



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เป็นองค์ประกอบสำคัญ ปัจจัยที่เป็นหลักใหญ่ 2 ประการ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีอยู่จำกัดและลดน้อยลงทุกที ในขณะที่ทรัพยากรมนุษย์เพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทรัพยากรมนุษย์ต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการศึกษา เป็นหลัก เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาความสามารถของบุคคล ทำให้มีความรู้ความสามารถ รู้จักคิด ค้นคว้าประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ทำให้มนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น ดังที่ Von Thunen ได้กล่าวว่า ประเทศหรือสังคมใดที่ประชาชนได้รับการศึกษาสูง และมีวัสดุอุปกรณ์เท่ากันจะก่อให้เกิดรายได้มากกว่าประเทศที่ประชากรไม่มีการศึกษา (คณิต เศรษฐศาสตร์ 2524: 99)

ผู้วางแผนพัฒนา เศรษฐกิจในประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และได้บรรจุแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกำลังคนในฐานะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และในฉบับที่ 3 ซึ่งเน้นการเร่งรัดผลิตกำลังคนประเภทใช้ฝีมือทั้งระดับกลางและระดับสูง ต่อมาในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มุ่งส่งเสริมการ เตรียมกำลังคนเพื่อพัฒนาโดย เน้นแผนงานด้านการศึกษาและฝึกอาชีพ ส่วนแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เน้นการพัฒนา กำลังคน ทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ทั้งกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชากรทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ในส่วนบุคคลและ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชาติโดยส่วนรวม สำหรับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2530-2534) ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์และ เป้าหมายหลักทาง สังคมว่าจะมุ่งพัฒนาคุณภาพคน เพื่อให้สามารถพัฒนา สังคมให้

ก้าวหน้า มีความสงบสุข เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องและสนับสนุนการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม พร้อม ๆ กับดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม และค่านิยมอันดีของชาติ กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่าประเทศไทยได้รวมการจัดการศึกษา เข้าไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาโดยตลอด เพราะยอมรับว่าการศึกษากับ เศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ และ เสริมกำลังซึ่งกันและกัน

การพิจารณาว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษามากน้อยเพียงใดนั้น อาจพิจารณาจากการลงทุนทางการศึกษา โดยดูสัดส่วนงบประมาณทางการศึกษาต่อรายได้ประชาชาติ (GNP) ประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา สวิสเซอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และญี่ปุ่น จะมีสัดส่วนงบประมาณทางการศึกษาต่อรายได้ประชาชาติสูงถึงร้อยละ 6.8, 8.0, 5.0, 7.7, 8.5 และ 5.7 ตามลำดับ หรือประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ มีค่าร้อยละ 7.5 และ 4.4 ตามลำดับ (UNESCO 1985: IV 5-7) ในขณะที่ประเทศไทยแม้ว่าจะ เน้นความสำคัญของการศึกษาและจัดสรรงบประมาณรายจ่ายทางการศึกษาสูงในอันดับที่หนึ่งหรือสองของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของประเทศก็ตาม แต่สัดส่วนรายจ่ายทางการศึกษาต่อ GNP มีค่าเพียงร้อยละ 3.9 ซึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นค่าที่ไม่สูง เท่าใดนัก

อย่างไรก็ตาม การให้การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์นั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปด้วยคือ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นสิ่งที่แสดงออกถึง เอกลักษณ์ของชาติดังที่ได้ระบุไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น จากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคม วัฒนธรรม และสิ่งอื่น ๆ ตามมาด้วย เพราะการพัฒนาในอดีตได้มุ่งเน้นการผลิตทางด้านปริมาณ ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุเป็นหลัก ดังนั้นการพัฒนาประเทศโดยอาศัยการศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ จึงจำเป็นต้องมีการปรับบทบาท ทิศทาง และวิธีการจัดการศึกษาใหม่ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ เพราะศิลปวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอารยธรรม ความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายไปสู่ความดีงาม (เขียน ยัมศิริ 2512: ไม่ปรากฏเลขหน้า) อีกทั้งศิลปมีความมุ่งหมายในทาง เกื้อกูลศีลธรรมและยกระดับทางจิตใจ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมวลมนุษยทุกชาติ แม้ว่าแต่ละชาติจะมีการแสดงออกทางศิลปแตกต่างกัน แต่ต่างก็มีจุดหมาย

ปลายทางที่สำคัญประการเดียวกัน คือต้องการสร้างงานศิลปะที่ เกื้อกูลพุทธปัญญาและจิตใจของ มนุษยชาติ (ศิลปะ พิระศรี อ้างถึงใน หลวงวิจิตรเวชพิสัย 2512: ไม่ปรากฏเลขหน้า) งานศิลปะเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจากจิตใจ ออกมาเป็นรูป (form) เป็นสีสันทัน เป็นเสียง เป็นบทกวี นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมแต่ละยุคสมัย

อนึ่ง องค์พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตก็ทรง เห็นความสำคัญของงานศิลปะว่า เป็นสิ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ความงาม ความประณีต และความเจริญของชาติ ดังปรากฏใน พระราชนิพนธ์บทเสภาสามัคคีเสวทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงนิพนธ์ ไว้เมื่อปี 2457 (2502: 14-15) ความว่า

อันชาติใดไร้ศานติสุขสงบ	ต้องมัวรบนรอนหาผ่อนไม่
ชาตินั้นนรชนไม่สนใจ	ในกิจศิลปะวิไลละวาดงาม
แต่ชาติใดรุ่งเรือง เมืองสงบ	ว่างการรบอริพลอันล้นหลาม
ย่อมจำนงศิลปะสร้างงาม	เพื่อนอร่าม เรื่องระยับประดับประดา
อันชาติใดไร้ช่างชำนาญศิลป์	เหมือนนารินไร้โฉมบรรโลมสง่า
ใคร ๆ เห็นไม่เป็นที่จำเรือดา	เขาจะพากันเหย้าให้อับอาย
ศิลปะกรรมน่าใจให้สร้างไศก	ช่วยบันเทาทุกข์ในโลกให้เหือดหาย
จำเรือดาพาใจให้สบาย	อีกร่างกายก็จะพลอยสุขสราญ
แม้ผู้ใดไม่นิยมชมสิ่งงาม	เมื่อถึงยาม เศร้าอร่ามน่าสงสาร
เพราะขาดเครื่องระยับประดับราคา	โอสถใดจะสมานซึ่งดวงใจ
เพราะการช่างนี้สำคัญอันวิเศษ	ทุกประเทศศานาทั้งน้อยใหญ่
จึงยกย่องศิลปะกรรมนั้นทั่วไป	ศรีวิไลวิลาสดี เปนศรีเมือง
ใครดูถูกผู้ชำนาญในการช่าง	ความคิดขวางเฉไฉไม่เข้าเรื่อง
เหมือนคนป่าคนไพรไม่รุ่งเรือง	จะพูดด้วยนั้นก็เปลืองซึ่งวาจา
แต่กรุงไทยศรีวิไลทันเพื่อนบ้าน	จึงมีช่างชำนาญวิไลหา
ทั้งช่างปั้นช่างเขียนเพียรวิชา	อีกช่างสถาปนาถุกทำนอง
ทั้งช่างรูปประพรณสุวรรณกิจ	ช่างประดิษฐ์รัชดาสง่าผ่อง
อีกช่างถมลายลักษณะจำลอง	อีกช่างของเชิงรัตนะประกร
ควรไทยเราช่วยบำรุงวิชาช่าง	เครื่องสำอางแบบไทยสไมสร
ช่วยบำรุงช่างไทยให้ถาวร	อย่าให้หย่อนกว่า เขาเราจะอาย

หลวงประดิษฐมนูธรรม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึงความสำคัญ
 ของศิลปะในที่ประชุมข้าหลวงประจำจังหวัดที่ราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2478 (อ้างถึง
 ใน งานของกรมศิลปากร 2478: 2-3) ความว่า "ศิลปะเป็นของสำคัญส่วนหนึ่งของชาติ เพราะ
 ว่าศิลปะของชาติ เป็น เครื่องมือชักจูงประชาชนให้รักชาติและภาคภูมิใจในเกียรติยศแห่งชาติของคน
 อันนี้ เป็นผลในทางการภายใน ส่วนผลในทางการภายนอกนั้น ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เราได้รับความ
 นิยมนับถือของนานาชาติ กระทำให้ต่างประเทศแลเห็นชัดว่าไทยเราไม่ใช่ชาติป่าเถื่อน
 เรามีอารยธรรม มีวัฒนธรรม เราจึงได้มีโอกาสเผยแพร่ศิลปะของชาติออกไปมากเท่าไร เราก็
 ยิ่งได้รับความนิยมนับถือในหมู่นานาชาติยิ่งขึ้นเพียงนั้น" ดังนั้นศิลปะวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญและ
 จำเป็นที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดเผยแพร่ต่อไปยังชนรุ่นหลัง หากแม้บรรพบุรุษมิได้สั่งสมงาน
 ศิลปะต่าง ๆ ไว้ เราคงไม่มีอะไรเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ไม่ว่าจะเป็นวัดวา-
 อาราม จิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม หรือศิลปะพื้นเมืองซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวต่างประเทศ
 ศิลปะวัฒนธรรมดังกล่าว เกิดขึ้นในอดีตสืบต่อจนถึงปัจจุบันและจะถ่ายทอดไปสู่อนาคต การศึกษามี
 บทบาทสำคัญในส่วนนี้ ดังที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุล (อ้างถึงใน วันเกิดเพาะช่าง 2508: ไม่ปรากฏ
 เลขหน้า) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาได้กล่าวไว้ว่า "คนไทยเท่านั้นที่จะเข้าใจและ
 วิชาซึ่งในภาษา ขนบประเพณี วัฒนธรรม และศิลปกรรมของไทยเราเอง และคนไทยเท่านั้นที่
 จะรักษาและพัฒนามรดกเหล่านั้นของเราให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ดูเถียงบรรพบุรุษของเราได้
 เสียสละยิ่งกว่าชีวิต เพื่อแลกมรดกเหล่านี้ไว้ให้แก่ลูกหลาน ขณะเดียวกันก็ควรศึกษาเรื่องของคนอื่น
 ให้เข้าใจและซาบซึ้ง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุง และพัฒนามรดกของเราให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับ
 อารยประเทศทั้งหลาย และอย่างหวังให้คนอื่นมาช่วยพัฒนาเลย เพราะไม่มีชาติใดจะเข้าใจ
 วิชาซึ่งในศิลปะไทยนอกจากคนไทยเท่านั้น หรืออย่างได้หลงใหลในความก้าวหน้าและรุ่งเรืองของ
 คนอื่น เขามักเกินไปจนมองไม่เห็นความสำคัญของดีในชาติตนหรือความดีในชาติตน"

จากความสำคัญของศิลปะดังกล่าวข้างต้น การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใน
 การสร้างสรรค์ อนุรักษ์ เผยแพร่ ให้เห็นคุณค่าทางศิลปะจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นในแผนการ
 ศึกษาฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2530-2534) จึงได้มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาการวิจัย การทำนุ
 บำรุงศิลปะวัฒนธรรม การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน สำหรับมาตรการการทำนุบำรุงศิลปะ
 วัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติได้กล่าวไว้ว่า

- 1) ส่งเสริมให้ทำการศึกษาและวิจัย เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม
- 2) จัดหรือ เชิญชวนให้ เอกชนมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการทำ
บำรุงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 3) ฝึกและอบรมให้ เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความ เข้าใจคุณค่าของ
ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์และความเป็นไทย และสิ่งแวดล้อมของชาติ
- 4) พัฒนาการ เรียนการสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้ผู้ เรียนสำนึก
และ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมของ ไทย

การจัดการศึกษาศิลป เพื่อสนองนโยบายและวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาดังกล่าว
วิทยาลัยช่างศิลป์ซึ่งเป็นสถานศึกษาศิลปกรรมในสังกัดกรมศิลปากรจึงทำหน้าที่ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม
ของชาติสู่เยาวชนไม่ว่าจะเป็นศิลปินไทยแบบประเพณีหรือศิลปินร่วมสมัย เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนัก
ในคุณค่าของศิลปินไทย มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ศิลปะของไทย เกิดความรัก ห่วงแทนที่จะ
อนุรักษ์ เผยแพร่ศิลปกรรมอัน เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ
ร่วมสมัย อันก่อให้เกิดความ เข้าใจและก้าวทันต่อวิวัฒนาการความ เจริญของโลก สามารถ
วินิจฉัยคัดแปลงปรับปรุงวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปะ พร้อมทั้งจะออกไป
ประกอบอาชีพด้านนี้ในสภาพสังคมปัจจุบัน วิทยาลัยได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อบำรุงรักษาศิลปทางการช่างของไทยไว้ และส่งเสริมวิวัฒนาการก้าวไป
ตามความ เจริญของโลก
2. เพื่อให้ เป็นสถานศึกษา เผยแพร่ความรู้ความชำนาญในการช่างของไทยและของ
ต่างประเทศ
3. เพื่อส่งเสริมศิลปการช่างของไทยให้ เป็นที่นิยมยกย่องทั้งภายในและภายนอก
ประเทศ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น วิทยาลัยช่างศิลป์จึงได้จัดวางแผนหลักสูตร
การศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในวิชาจิตรศิลป์แก่ผู้ที่สนใจและมีใจรักในวิชานี้
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความชำนาญในวิชาศิลปะโดยเฉพาะ เพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพ หรือ เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม หรือ เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหาความรู้ความชำนาญ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบในงานศิลปะ
4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ และเผยแพร่ศิลปสาขาต่าง ๆ
5. เพื่อเป็นการผสมผสานความรู้กับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นอกจากนี้วิทยาลัยช่างศิลป์ยังตระหนักดีว่าปัจจุบันศิลปได้เข้าไปมีบทบาทในวงการต่าง ๆ อาทิเช่น วงการโฆษณา วงการบันเทิง วงการแฟชั่น วงการหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่าง ๆ ฯลฯ ยิ่งสังคมมีการแข่งขันมากขึ้น ความต้องการและความจำเป็นทางด้านศิลปะย่อมมีความสำคัญมากขึ้นด้วย วิทยาลัยช่างศิลป์จึงจัดให้มีการฝึกอบรมศิลปสำหรับบุคคลภายนอกทั่วไปในภาคฤดูร้อนเป็นประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นการเผยแพร่ศิลปที่มีประโยชน์ยิ่งทางหนึ่ง

ปัจจุบันวิทยาลัยช่างศิลป์จัดการศึกษาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง และระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง รายวิชาที่จัดสอนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ วิชาแกนสามัญ และวิชาแกนอาชีพ วิชาแกนสามัญสอนตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายอาชีวศึกษา) กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนวิชาชีพทางศิลปะประกอบด้วย วิชาวาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม องค์ประกอบศิลป์ ศิลปะไทย สถาปัตยกรรมไทย ลายรดน้ำ ออกแบบตกแต่ง ภาพพิมพ์ และเครื่องเคลือบดินเผา การศึกษาวิชาศิลปะเหล่านี้เน้นการปูพื้นฐานความรู้ด้านศิลปะ และเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง หรือ เพื่อออกไปประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาวิชาชีพดังกล่าวข้างต้น พบว่าการลงทุนทางการศึกษาของนักศึกษาแต่ละคนนอกจากต้องเสีย ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาทิเช่น ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ค่าเดินทาง ค่าที่พักอาศัย ฯลฯ เช่นเดียวกับนักศึกษาระดับเดียวกันในสถาบันอื่น ๆ แล้ว นักศึกษาวិทยาลัยช่างศิลป์ยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนกลุ่มวิชาชีพ ศิลปต่าง ๆ เช่น ค่าสีน้ำ สีน้ำมัน กระดาษ ดินสอคำ เฟรม ทองคำเปลว ฯลฯ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่จำเป็นในการ เรียนการสอนและเป็นวัสดุสิ้นเปลือง ทำให้การลงทุนทางการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์อยู่ในอัตราที่สูง แต่ยังไม่มีการศึกษาหรืองานวิจัยใดได้แสดงให้เห็นถึงจำนวนค่าใช้จ่ายที่สูงดังกล่าว และถ้านักศึกษาต้องลงทุนในอัตราที่สูงเช่นนี้แล้ว ผลตอบแทนจากการลงทุนจะคุ้มหรือไม่ ตลอดจนผลตอบแทนการลงทุนจะตกอยู่กับผู้รับการศึกษา หรือตกอยู่กับสังคมโดยส่วนรวมมากน้อยเพียงใด สมควรที่รัฐจะช่วยแบ่งเบาภาระการลงทุนการศึกษาด้านนี้อย่างไรบ้าง ในฐานะที่การศึกษาศิลปะเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อประเทศชาติดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีผู้สนใจศึกษาค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนการลงทุนด้านอาชีวศึกษา หรือการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่วนด้านศิลปะยังไม่มีผู้ทำการศึกษา ไม่ว่า เรื่องค่าใช้จ่ายหรือผลตอบแทนทั้งในส่วนที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ผู้วิจัยตระหนักว่าความงาม ความซาบซึ้ง ความภาคภูมิใจ ความสุขในการศึกษาศิลปะไม่สามารถจะวัดออกมาเป็นตัวเงินได้ ด้วยการศึกษาในระยะเวลาดังนี้ ๆ อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้นับเป็นการวิจัยครั้งแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนการลงทุนของนักศึกษาทางด้านศิลปะ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจและเห็นควรที่จะศึกษาวิจัย เกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนการลงทุนของวิทยาลัยช่างศิลป์ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการศึกษาและผลตอบแทนที่ได้รับจากการศึกษา อันจะเป็นแนวทางในการจัดวางแผนการศึกษาทางด้านศิลปะ เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจสำหรับบุคคลทั่วไปที่จะส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์และ เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้มีการศึกษาต่อไปในเชิงคุณภาพให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง (เทียบเท่า ปวส.) ของวิทยาลัยช่างศิลป์

2. เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร
ศิลปศึกษาชั้นสูง (เทียบเท่า ปวส.) ของวิทยาลัยช่างศิลป์

3. ศึกษาอัตราผลตอบแทนการลงทุนทางการศึกษาทั้งทางสังคมและส่วนบุคคล

ขอบ เขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาในด้านต้นทุน ผลตอบแทน และอัตราผลตอบแทนทางการศึกษา
ของวิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา แบ่ง เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 นักศึกษาทุกคนในวิทยาลัยช่างศิลป์ ประจำปีการศึกษา 2529 จำนวน
861 คน

2.2 นักศึกษาที่สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง ตั้งแต่ปีการศึกษา
2518 จนถึงปีการศึกษา 2529 จำนวน 536 คน

กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จากประชากรทั้งสองกลุ่ม ได้
จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา 274 และ 229 คน ตามลำดับ

3. ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์
และผลตอบแทนหรือรายได้ที่ได้รับจากการศึกษา ดังนั้นตัวแปรที่ศึกษาจึงสามารถแบ่งเป็น

3.1 ต้นทุนทางสังคม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาในการผลิตนักศึกษา
ซึ่งรวมทั้งต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม

3.2 ต้นทุนส่วนบุคคล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาที่ใช้เพื่อศึกษาจนจบ
หลักสูตรในวิทยาลัยช่างศิลป์ และพิจารณาถึงต้นทุนทางอ้อมหรือค่าเสียโอกาสด้วย

3.3 ผลตอบแทน จะพิจารณาถึงรายได้ของนักศึกษาที่สำเร็จระดับ
ประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง ในส่วนที่คิด เป็นตัวเงินเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เนื่องจากงบประมาณแผ่นดินคาบเกี่ยวกับปีการศึกษา แต่อยู่ในช่วงเวลาใกล้เคียง
กัน ดังนั้นในการศึกษาค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาจะถือ เงินงบประมาณในปีงบประมาณ 2525-2529

2. ค่าใช้จ่ายรายหัวนักศึกษาของสถาบัน ถือว่าเท่ากันหมดทุกคนทั้งระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลางและประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง ทั้งนี้เพราะมิได้แยกรายจ่ายของแต่ละระดับไว้ เนื่องจากการศึกษาทั้ง 2 ระดับ ใช้ ครู อาจารย์ บุคลากร ชุดเดียวกันตลอด ทั้งการใช้ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่เดียวกัน

3. นักศึกษาที่ออกกลางคันและเรียนช้ากว่ากำหนด ถือว่าทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะนักศึกษาเหล่านี้ทำให้การลงทุนของรัฐบาลที่ให้กับสถาบันได้ผลไม่สมบูรณ์

4. ข้อมูลผลตอบแทนจะศึกษาจากข้อมูลแบบตัดขวาง (Cross - Section data) เนื่องจากไม่สามารถเก็บข้อมูลตามอนุกรมเวลา (Time Series data) ได้เพราะต้องใช้เวลาในการศึกษายาวนานและต่อเนื่อง จึงใช้ข้อมูลที่เก็บในเวลาเดียวกันจากหลาย ๆ กลุ่มที่มีอายุแตกต่างกัน ซึ่งการใช้ข้อมูลประเภทนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐานที่ว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของอายุและรายได้ในปัจจุบันและอนาคตไม่แตกต่างกัน คุณภาพของการศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงและโครงสร้างของภาษีในปัจจุบันและอนาคต เป็นแบบเดียวกัน (วัชร วิลาสเดชานท์ 2522 : 16)

5. ที่ดินเป็นทรัพย์สินถาวรที่มีระยะเวลาการใช้ประโยชน์ไม่สิ้นสุด และที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นไม่มีลดลง การคำนวณหาต้นทุนทรัพย์สินของที่ดินจึงไม่คิดค่าเสื่อมราคา และค่าเฉลี่ยของอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้นตามมาตรฐานของราชการถือว่าอายุการใช้งานโดยเฉลี่ยของอาคารที่เป็นคอนกรีตเป็น 50 ปี อาคารไม้ 20 ปี สำหรับค่าครุภัณฑ์คิดจากค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายในหมวดนี้ที่ใช้ไปในแต่ละปีย้อนหลังไป 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 : 130)

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การศึกษานี้ศึกษาเฉพาะผลตอบแทนที่วัดได้เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่การศึกษาทางศิลปะย่อมมีผลทั้งในด้านความสุข ความงาม เป็นการถ่ายทอดศิลปอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งในส่วนนี้ เป็นส่วนที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเงินได้ ดังนั้นในส่วนนี้จึงไม่ทราบว่าให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าหรือไม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยาลัยช่างศิลป์ หมายถึง วิทยาลัยช่างศิลป์ กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร ที่เปิดสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง และระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่สามารถสอบคัดเลือก เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (ช่างศิลป์ชั้นปีที่ 1, 2, 3) และหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง (ช่างศิลป์ชั้นปีที่ 4, 5)

ต้นทุน (cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์ แบ่งเป็นต้นทุนทางสังคมและต้นทุนส่วนบุคคล

ต้นทุนทางสังคม หมายถึง รายจ่าย หรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้เงินงบประมาณ เพื่อจัดการศึกษาให้กับวิทยาลัยช่างศิลป์ พิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ ต้นทุนทางตรง ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายดำเนินการ คัดจากรายจ่ายในหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค กับค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สิน คัดจากรายจ่ายในหมวด ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง กับต้นทุนทางอ้อม หมายถึง ค่าเสียโอกาสในการใช้อาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ เพื่อการศึกษาแทนที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ

ต้นทุนส่วนบุคคล หมายถึง รายจ่ายที่บุคคลจ่ายในขณะที่รับการศึกษาในวิทยาลัยช่างศิลป์ พิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ ต้นทุนทางตรง ได้แก่ ค่าบำรุงการศึกษา และค่าใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อการศึกษา เช่น ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์ ฯลฯ ต้นทุนทางอ้อม ได้แก่ ค่าเสียโอกาส ซึ่งหมายถึงรายได้ที่นักศึกษาควรจะได้รับจากการทำงานแทนการมาศึกษาต่อ

ผลตอบแทน (Benefit) หมายถึง รายได้ที่บุคคลได้รับบวกกับรายได้พิเศษหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูงจากวิทยาลัยช่างศิลป์ในส่วนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น รายได้จากงานวิจัยนี้ได้จากกลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 21 ถึง 37 ปี ส่วนรายได้หลังจากนั้นจะใช้สมการถดถอยเชิงซ้อนในการทำนายรายได้ที่เหลือจนถึงอายุ 60 ปี และผลตอบแทนในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนในการศึกษานี้จะหมายถึง ส่วนแตกต่างระหว่างรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยช่างศิลป์

อัตราผลตอบแทน ใช้อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return) ซึ่งหมายถึง อัตราความสามารถของเงินลงทุนที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนคุ้มกับเงินจากทุนนั้นพอดี นั่นคือ เป็นอัตราที่ทำให้ผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากัน (รายละเอียดเกี่ยวกับสูตรและการคำนวณอยู่ในภาคผนวก ก)

อัตราผลตอบแทนต่อสังคม หมายถึง อัตราผลตอบแทนที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรในวิทยาลัยช่างศิลป์ โดยพิจารณาค่าประมาณของกระแสผลตอบแทนก่อนเสียภาษี เทียบกับต้นทุนทั้งหมด

อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล หมายถึง อัตราส่วนที่ได้รับจากผลตอบแทนที่บุคคลได้รับหลังจากหักภาษี เปรียบเทียบกับต้นทุนที่บุคคลเสีย เมื่อปรับระยะเวลาให้อยู่ ณ จุดเดียวกัน

ความสูญเปล่าทางการศึกษา หมายถึง การที่รัฐต้องสูญเสียเงิน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนกำลังคน และเวลาโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์สูงสุด สาเหตุการสูญเปล่านั้นมีหลายประการ สำหรับการวิจัยนี้จะพิจารณาเฉพาะกรณีการลาออกกลางคันและการเรียนช้ากว่าเวลาที่กำหนด

ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index) หมายถึง ตัวเลขเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพในแต่ละปี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบค่าใช้จ่ายของนักศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองและนักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางพิจารณาคัดเลือกในการเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยช่างศิลป์
2. เพื่อทราบค่าใช้จ่ายของรัฐในการผลิตนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยช่างศิลป์
3. ทำให้ทราบอัตราผลตอบแทนการลงทุนทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะวางโครงการขยายการศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์ออกสู่ภูมิภาคในอนาคต
4. ทำให้ทราบค่าความสูญเปล่าในการจัดการศึกษา เนื่องจากการลาออกกลางคันหรือการเรียนช้ากว่ากำหนด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ต่อไป